

Jak se Amanda naučila vdechnout starým věcem nový život

S knížkou příběhů *Amanda a svět* od estonské autorky Kersti Veskus snáze přiblížíte mladším školákům deset obtížných témat: životní prostředí a klimatická změna, voda, jídlo, zdraví, vzdělání, kulturní rozmanitost, rovnost, migrace, lidská práva a také téma aktuální před Vánoci – spotřeba. Té se věnuje následující ukáзка.

Každý čtvrtek je v Amandině školce den domácích hraček. To je takový den, kdy si všechny děti mohou přinést z domova své oblíbené hračky a vždycky se na to moc těší. Ne snad proto, že by ve školce žádné hračky nebyly, ale proto, že své hračky nade vše milují a jsou rády, že je můžou ukázat ostatním.

Ve středu večer Amanda vyskládala své hračky na postel. Zase tolik jich neměla: panenku Marušku, žirafu, plyšového mývala, háčkováného zajíčka, barbínu s tmavými vlasy a měkkého látkového slona.

Najednou Amandě rozcuchal vlasy závan teplého vánku. Na okenním parapetu se hihňal slon Modo. „Amando, jsi nějaká zmatená. Proč musíš nosit do školky tolik hraček?“ zeptal se dívky.

Amanda ze svých mazlíčků nespouštěla oči. „Ty tomu nerozumíš, Modo. Anička přinese každý čtvrtek zbrusu novou panenku. Má jedenáct barbín, pět s tmavými vlasy a šest se světlými, a tři Keny. Pak má ještě tři mluvící panenky a jednu nemluvící, ale zato čurající panenku – miminko. O plyšácích nemluvě, ti se nedají ani spočítat. Kromě toho mají její barbíny dvě auta a tři poníky. Některé z nich jsou už maminkami, které mají miminka...“ vypočítávala Amanda.

„To by snad stačilo,“ vložil se do toho slon, „ale co si s tím vším počne? A ty – snad Aniče nezavídíš?“ chtěl vědět Modo.

Amanda se zamyslela a pak řekla: „Nevím, ale když přišla Anička minulý týden do školky, prohlásila, že když bude chtít, táta jí koupí třeba hvězdu z nebe. Ano, Modo. Slyšel jsi správně. Hvězdu! A to není všechno! Mohla by jí prý po sobě pojmenovat. Jsou asi hrozně bohatí, tatínek Aničky vlastní nějakou firmu.“

Amanda na Modu upřela zoufalý pohled.

„Milá Amando,“ pronesl rozvázně slon, „pojďme se projít. Znáš ten velký dům z červených cihel na konci vedlejší ulice? Ten za vysokým zeleným drátěným plotem?“ zeptal se.

Amanda se chytla Modova chobotu a mlčky vyšli brankou na ulici. Už bylo pozdě a většina obchodů měla zavřeno. Amanda a Modo se zastavili před bránou červené budovy. Stál na ní nápis „Re-use centrum – Druhý život pro použité věci“.

Modo se s Amandou na zádech přenesl přes bránu. Na dvoře, kam se dostali, byly velké kontejnery s různými nápisy. „Co je to za místo?“ rozhlížela se Amanda zvědavě kolem. „Kar-to-ny, ko-vy, do-má-cí spo-tře-bi-če, ná-by-tek,“ slabikovala dívka složitá slova.

Okno do budovy bylo pootevřené, a tak mohli nahlédnout i dovnitř. „Podívej, Amando, kolik je tady věcí. Lidé je sem přinesli, protože už je nechtěli. Sem se nosí věci, které už lidé nepotřebují, aby je mohl začít používat zase někdo jiný, někdo, komu se naopak zrovna hodí. Jedni je přinášejí a druzí zase odnášejí. Vzniká tak méně odpadu, a šetří se tím životní prostředí,“ vysvětloval Amandě slon.

„Podívej se, Amando!“ Slon ukázal chobotem na velké barevné police s vystavenými hračkami, které posmutněle čekaly na své nové majitele. Stolní hry, knihy a kostky sice vypadaly poněkud

opotrebované, ale pořád se s nimi dalo hrát. Velký medvěd s dalšími plyšovými zvířátky se smutně nakláněli přes okraj. Panenky se dívaly prázdným pohledem, jako by se jim stýskalo po jejich bývalých „maminkách“. Když se na ně Amanda zadívala, cítila velký smutek a říkala si, že odtěď bude mít své hračky ještě raději.

„Lidé kupují spoustu věcí, daleko víc, než je nutné. Nové šaty, boty, telefony, kuchyňské nádobí... Nebo jako Anička – každý týden novou panenku. Výroba, doprava a skladování všech těch věcí zatěžuje přírodu a vlastně i lidi. Staré věci ještě nejsou rozbité, můžou ještě stále sloužit, ale my už kupujeme nové. To je mi ale pěkná hloupost! Takhle se v těch věcech brzy utopíme,“ povzdechl si slon, když se rozhlížel kolem. „Takové centrum pro použité věci má smysl. Když si tady něco vybereš, tak už není třeba nic nového kupovat. Ty sama můžeš nějaké staré věci vdechnout nový život,“ dodal Modo.

„Podívej se, růžový kočárek pro panenky!“ vyjekla najednou Amanda. „Takový jsem si už dlouho přála.“

Následující den na procházce zavedla Amanda maminku nenápadně k bráně re-use centra pro použité věci. „Mami, pojď, podíváme se dovnitř, vypadá to tu moc zajímavě,“ tahala Amanda maminku za rukáv.

Maminka na jedné polici objevila desku své oblíbené hudební skupiny, kabelku ze sametové látky a retro blůzu. Amanda si domů pyšně dotlačila svůj vysněný růžový kočárek.

„Modo,“ pošeptala večer slonovi, „mám takovou radost, že jsi mi to místo ukázal. Zítřka o tom povím taky Aniče. To bych fakt nechtěla, aby se Anička ve svých věcech utopila. Tahle představa mě docela děsí.“

Závistivý tón se z Amandina hlasu kamsi vytratil, a za to byl Modo moc rád. ►

Otázky k diskuzi

- Jaké věci v životě potřebujete a proč?
- Co děláte s věcmi, které již nepotřebujete (například oblečení, které vám už je malé, a hračky, se kterými si nehrajete)?
- Co se stane s odpadem, který vzniká u vás doma?
- Co se stane s odpady, když je vyhodíte do koše? Co s nimi můžete dělat jiného?

Východisko

Děti získají přehled o tom, jak souvisí spotřeba s produkcí odpadů a jak lze změnou svých vlastních spotřebních návyků šetřit životní prostředí. Příběh otevírá témata třídění odpadu, recyklace, omezení spotřeby, upcyklace, lokální či fairtradové produkce.

Téma: Spotřeba, udržitelnost

Lidé v naší kultuře jsou zvyklí spotřebovávat a neustále kupovat další věci. Bereme jako samozřejmost, že máme vše, co k životu potřebujeme, a ještě něco navíc. Nadměrná spotřeba však vyčerpává přírodu a znečišťuje životní prostředí. K významným důsledkům nadměrné spotřeby patří například porušování lidských práv při těžbě či zpracování produktů (viz Amanda a lidská práva), dále také nadužívání přírodních zdrojů (jako je kácení lesů pro výrobu palmového oleje) a důsledky spojené s klimatickou změnou (viz Amanda a klimatická změna). Jedním z důsledků nadměrné spotřeby, který je viditelný okem každého z nás, je množství odpadu. Odpadu existuje několik druhů. Jsou odpady, které nelze znovu použít, a ty, které lze zrecyklovat a znovu využít. Mnoho odpadů vzniká v průmyslu a výrobě, ale také v domácnostech. Na každého Čecha vychází cca 536 kg komunálního odpadu za rok (MŽP, 2020). Problém s odpady se neustále řeší po celém světě: rozvíjejí se služby odvozu odpadků, pozornost je věnována recyklaci a třídění, organizují se kampaně na úklid odpadků, podporuje se recyklace, řeší se likvidace a recyklace nebezpečného odpadu. Jednou věcí je nakládání se vzniklým odpadem, druhou a zároveň klíčovou věcí je snaha o předcházení vzniku odpadu jako takového a všech dalších negativních aspektů (environmentálních i sociálních) spojených s nadměrnou spotřebou. To se snaží prosazovat různé iniciativy. Níže najdete vybrané pojmy, se kterými tyto iniciativy pracují.

Ekodesign: počínaje od návrhu produktu tak, aby měl minimální dopad na životní prostředí (nebo rovnou dopad pozitivní), a to během celého jeho životního cyklu. (Patří mezi principy cirkulární ekonomiky.)

3R principy (redukovat, znovupoužívat, recyklovat): tyto tři principy dávají nový život předmětům, které se měly stát odpadem. 3R principy zahrnují široké spektrum příkladů od vzniku tzv. re-use center, kam lidé mohou odevzdávat produkty, které již dále nevyužijí, po zpětný odběr produktů samotným výrobcem, který je recykluje a snižuje tak množství primárních zdrojů nezbytných pro výrobu nových produktů. (Patří mezi principy cirkulární ekonomiky.)

Fairtrade je obchod založený na partnerství. Fairtrade je certifikace zboží, které splňuje určité sociální, ekonomické a ekologické standardy. Smyslem této certifikace je poskytnout pěstitelům, zaměstnancům a řemeslníkům ze zemí globálního Jihu (zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky) možnost užít se vlastní prací za důstojných podmínek.

Lokální potraviny: konkrétní definice lokálních potravin neexistuje. Někteří autoři za „lokální“ považují potraviny vyrobené v okruhu do 100 kilometrů od místa spotřeby. Někdy se za lokální považují potraviny vyprodukované v kraji či v dané zemi (zejména v Evropě). Jako pozitiva se uvádí čerstvost, větší přirozenost pro organismus, mají příznivý vliv na povědomí lidí o ochraně životního prostředí.

Zero waste v překladu znamená „žádný odpad“. Jedná se o životní styl, jehož zástánci se snaží maximálně minimalizovat tvorbu odpadu, který nejde nijak dál zpracovat (recyklovat nebo kompostovat).

ARPOK je vzdělávací organizace, která byla založena Univerzitou Palackého v Olomouci 13. září 2004. Věnuje se globálnímu vzdělávání a pomáhá školám začleňovat globální témata do výuky. Ředitelka Lenka Pánková ke 20 letům existence organizace říká: „Naším cílem je vytvářet **A**ktivní, **R**espektující a **O**tevřenou společnost, která vnímá **P**ropojenost a **K**omplexnost světa. Dosáhnout toho chceme prostřednictvím globálního vzdělávání. Je to běh na dlouhou trať, ale jsme přesvědčeni, že to má smysl. Chceme žít ve společnosti, kde se cítíme dobře, kde jsou lidé ohleduplní a nebojí se udělat něco pro druhé.“

www.arpok.cz

V knížce najdete též další tipy, jak s tématem pracovat – odkazy na literaturu, lekce, videa. Knihu v pdf, obrázky k promítnutí a omalovánky Amanda a svět naleznete zde: https://eshop.arpok.cz/eshop/amanda_a_svet/. Tým ARPOK při příležitosti svých 20. narozenin právě připravuje též knižní vydání a věří, že vám příběhy Amanda a svět přinesou inspiraci do výuky, ať už s nimi budete pracovat samostatně, nebo je využijete pro dlouhodobější projektovou výuku. ■

Amanda a svět. Původní vydání: estonská nevládní organizace Mondo, autorka příběhů Amandy: Kersti Veskus ilustrace: Maari Soekov České zpracování a vydání: ARPOK, o. p. s., Olomouc 2024, www.arpok.cz Vybrala a upravila redakce Bedrníku

